דאי לא עבר ונסיב. אי בת ישראל אי גיורת: **דאי לא לאב קרא.** מידי דעל ידי עבירה קאתי לא כתב קרא למימר[ד] בנים אשר יולדו כו' דהא לא שכיח למיתי לידי דור שלישי: **והרי ממזר.** דאיהו לא הוי ממזר אלא ע"י עבירה שבא אביו על חייבי כריתות וכתביה קרא לא יבא ממזר[ה] ואע"ג דלא שכיח אילטוריך קרא למיכתביה דלכי מיתרמי לא נטמע ביה: **דאי להיתירא.** כגון שלישי יבא וגו'[ו]: **והרי מחזיר גרושתו.** משמיעת לאחר דאי הוא וכתב קרא להיתירא דכתיב (דברים כד) כי תועבה היא ודרשינן (קידושין ד' עז.) היא תועבה ואין בניה תועבין: **האם משום עיקר איסורא דאביה.** לאשמועינן דאיהי מיהא תועבה הוא: **אם נאמר בנים כו'.** לכתוב בן שלישי יבא וגו' אי דור שלישי יבא להם ולא לכתוב בנים: **בן ראשון ושני.** גר מגרי שנולדו לו שלשה בנים לאחר שנתגייר הבן הראשון והשני יאסרו והשלישי מותר: **לכך נאמר דורות.** לאשמועינן דכל בניו אסורים ובני בנים מותרים: **ואם נאמר דור שלישי ולא נאמר בנים.** הייתי אומר לאותם ישראלים העומדים על הר סיני הוא אומר דור שלישי שלכם יבוא להם בקהל כלומר בכם ובבניכם אסורין מגרי ואדומי אבל בני בניכם[ט] מותרים ומשם והלאה מותרין מגרים אפילו גר ראשון: **מהם מנה.** הוא ראשון בנו שני ובן בנו מותר: **להם הלך אחר פסולן.** תרי להם כתיבי[מ] ומשמע הלך אחריהם דאם נטמעו בכשרים כגון מגרי שנשא ישראלית וישראל שנשא מגרית הלך אחריהן והולד פסול עד דור שלישי: **ואילטריך למכתב להם.** דמשמע דמהם מנה ואילטריך אשר יולדו דלא תימא אשר יולדו מבניהם מנה וקשו קראי אהדדי: אלא למילתא אחריתי אילטריך: **כתב רחמנא אשר יולדו.** למימר דכל לידה דמגרות ואילך[נ] אחד דרא היא: **לו בני ממזר.** למימרא הלך אחר פסולו שאם נשא כשרה בנו ממזר: **מן טפה כשרה.** מישראל טהור: **שאני הכא.** גבי שפחה גזירת הכתוב היא דולד שפחה כשפחה: **אפי' לאשה נמי.** ישא לבנו: **רלה בה מתכפר.** והולד ירעה: **רלה מתכפר בולדה.** והיא תרעה: **אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא.** משום הכי רלה בולדה מתכפר דהוי חשוב בשעת הפרשה כבהמה בגופי נפשה והוה ליה כמפריש ב' חטאות באחריות שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה. וכי אמרינן ולד חטאת למיתה היכא דאפרישם בהמה ריקנית ונתעברה וילדה: **והשניה תרעה.** וכי אמרינן (תמורה דף טז.) חטאת שכפרו בעליה למיתה אזלא כגון שהפרישם חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת ראשונה: **בולדה.** הלך אחר האם: **קרקפנא.** אדם חשוב: **בי עמודי.** היכא דגרסי: **כי אמר ר' יוחנן.** ומפי השמועה אמרת ולא מדעתך: **אין צריך טבילה.** לשוס גירות דסלקא ליה טבילה דאימיה: **משום דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חולין.** והכא לא קפיד בהאי חלילה האי[ס] ולא דרביתיה הוא ואע"ג דאמר התם גזרו על רובו שאין מקפיד כו' הכא אוקימנא אדאורייתא: והא

*מצרי שני במה יטהר. וא"ת יש שתוקים דהא ר' יהודה אית ליה בפ' עשרה יוחסין (קידושין עג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא והכא נמי יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא ויש לומר דשתוקין לא שכיחי אי נמי דממזרת דלא אפשר אלא באיסור תשיב דאי ודאי לא כתיב *וא"ת ויש נתינה והולד כשר לרבי יוחנן דאמר בשמוך מגרי שני שנשא מגרית דאשונה בנה שלישי הוי דבתר דידיה שדינן וי"ל דר' יוחנן דהכא סבר כאידך דרבי יוחנן דאמר רב דימי א"ר יוחנן בנה שני הוי דבתר דידה שדינן ליה וא"ת והא כתיב קרא דאי לרבי יוחנן דדרשי לעיל (דף עז:) מעמיו לבת גר עמוני הבא על בת ישראל וי"ל דיתורא דקרא אתי שפיר דלאי אבל פשטיה דקרא לא:

הוה אמינא מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד הוא כתב רחמנא אשר יולדו. וא"ת אי סבר כרבי יהודה א"כ לימא דאילטריך אשר יולדו לומר שהכתוב תלאן בולדה ואי כרבי שמעון היכי ס"ד דהיא ובנה חד הוא כיון דקסבר מגרי ולא מגרית וי"ל דקס"ד כיון שהורתו בגברית תשיב דור ראשון: **חזיתיה לרישך ביני עמודי.** פירוש רבן דמגינו רבה שהלך ללמוד לפני רבי יוחנן בשילהי כתובות (דף קיא.)[פ]: **בעלמא בתר אבוה שדינן ליה.** דעובר לאו ירך אמו הוא והא דמשמע בסוף פרק שני דגיטין (דף כג: ושם) דאית ליה לרבי יוחנן דעובר ירך אמו הוא גבי הא דקאמר נראין הדברים שעבד מקבל גט מיד רבו של חברו כו' התם אליבא דרבי אייבי וגרסינן התם בסיפא מאי טעמא דרבי: **אלא** הא דאמר רבא נכרית מעוברת כו'. וא"ת ומאי פריך מרבא הא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו הוא בפ' כל האסורין (תמורה ל:) ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מז. ושם) דקאמר היא וולדה נגחו היא וולדה נרבעו ואמר ר"י שרולה לישב דברי רבא דהכא אפילו כרבי יוחנן:

רובו ומקפיד עליו חוצץ. לא כמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף ו: ושם) דהיינו דוקא בשערו אבל בגופו חוצץ אפילו מיעוטו שאין מקפיד דא"כ למה לי קרא לשערו דדרשינן (שם) את בשרו את הטפל לבשרו כיון דהלכה למשה מסיני גאמרה לו בפירוש שערו רובו ומקפיד עליו כו' ועוד מדקדק ר"ת דאי בשערו דוקא ה"ל למימר הכא אימור דאמר רבי יצחק שערו בשרו מי אמר ומיהו בלאו הכי פריך שפיר: מי

מצרי שני במאי יטהר דלמא[ג] דאי עבר ונסיב דאי לא כתיב קרא הרי ממזר דאי וכתביה קרא דאי לאיסורא כתב דאי להיתרא לא כתב הרי מחזיר גרושתו דאי להיתרא וכתביה התם משום עיקר איסורא הוא דכתביה ת"ר אם נאמר [1]בנים למה נאמר דורות ואם נאמר דורות למה נאמר בנים אם נאמר בנים ולא נאמר דורות הייתי אומר בן ראשון ושני אסור שלישי מותר לכך נאמר דורות ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר [3]לאותן העומדים על הר סיני לכך נאמר בנים להם [4]מהם מנה להם [2]הלך אחר פסולן ואיצטריך למיכתב להם ואיצטריך למיכתב אשר יולדו דאי כתב רחמנא אשר יולדו ה"א מבניהם מנה כתב רחמנא להם ואי כתב רחמנא להם ה"א מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד [2]כתב רחמנא אשר יולדו ואיצטריך למיכתב להם הכא ואיצטריך למיכתב [2]לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הכא משום דבא מטיפה פסולה אבל ממזר דבא מטיפה כשרה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הכא אימא לא צריכא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [3]מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הואי אלמא קסבר בתר דידיה שדינן ליה מתיב רב יוסף רבי טרפון אומר [7]ד'יכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר נשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא בן חורין אלמא בתר דידה שדינן ליה שאני התם *דאמר קרא [3]האשה וילדיה תהיה לאדוניה מתיב רבא [6]אמר ר' יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואי ס"ד בתריה דידיה שדינן ליה אפילו ראשונה נמי הא אמר ליה רבי יוחנן לתנא תני ראשונה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן [6]ה"מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הואי אלמא בתר אימיה שדינן ליה אמר ליה אביי אלא הא דאמר ר' יוחנן [6]ו'הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות ואמר רב אושעיא [1]הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשניה תרעה אלא אי אמרת עובר ירך אמו הוא הוה ליה ולד חטאת [2]וולד חטאת למיתה אזיל אישתיק א"ל דלמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"ל [3]קרקפנא חזיתיה לרישך ביני עמודי כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה אלא הא דאמר רבא [5]נכרית מעוברת שנתגיירה *בנה אין צריך טבילה אמאי אין צריך טבילה וכי תימא משום דרבי יצחק [6]דאמר רבי יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ והא

עמודי. של בית מדרש של ר' יוחנן (שם). **דבר תורה.** הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה (ערובין ד: סוכה ו: ונדה שז:) דאמר מר שיעורין מלילן ומחילין הלכה למשה מסיני (נדה שם). **רובו.** רוב שערו, שאם יש בו דבר המולך כגון דס יבש ויש וטיט יבש וחפת יבש או שקשור רובו אחת אחת (ערובין ד: וכעי"ז סוכה שם ונדה שם). **ומקפיד עליו.** שמקטער על הלנוך זה שבראשו (ערובין שם). **רובו שאינו מקפיד עליו.** הוה ליה כגופיה הואיל ואין סופו ליטול ובטיל לגביה ולא מיץ (סוכה שם וכעי"ז ערובין שם).

מסורת הש"ס

א) [לעיל י.], ב) [ב"ב קכ.], ג) קידושין סז., ד) שם סט., ה) [לעיל עו: סוטה ט. תוספתא קידושין פ"ה], ו) לקמן פד:, ז) תמורה [יוד.] כה. [מנחות פח.], ח) עירובין כב: [וז"ל רש"י שם בעגל הגולגולת כלומר אדם חשוב], ט) עירובין ד: סוכה ו: נדה סז:, י) בפ"א ליתא: למימר, כ) [דברים כג], ל) בפ"א: בעיכם, מ) [דברים כג], נ) [הלכי רש"ל], ס) [וע"ע תוספות עירובין כב: ד"ה קרקפנא],

תורה אור השלם

1. בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ: דברים כג ט
2. לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְיָ: דברים כג ג
3. אִם אָדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בְנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד

גליון הש"ם

גמ' מצרי שני במאי יטהר. עי' קידושין סז ע"א תוד"ה בנה שלישי: **שם דאמר קרא האשה וילדיה.** לעיל כב ע"ב: **שם בנה אין צריך טבילה.** עי' לעיל מז ע"ב תד"ה מעכילין אותו: **תד"ה מצרי וכו' וא"ת וישא נתינה וכו'.** עי' עורי אבן מגילה יד ע"ב ד"ה דאגייר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כתב רחמנא וכו' ואילך חשבינן חדא דלא הס"ד ותיבת היא נמחק:

מוסף רש"י

מצרי שני. שנתגייר אביו, שנשא מצרית ראשונה. שנתגיירה היא, בנה שלישי. ומותר לישא ישראלית, כדכתיב דור שלישי יבא להם, דמין דם קידושין ואין עבירה, נדה אמותם קרינא ביה כישראל, והא דאמרינן להם הלך אחר פסולן, הייט לענין ישראל שנשא מגרית אם מגרי שנשא ישראלית, דם קידושין ודם עבירה עד שנשא דורות הולך אחר המגרי, דולדו להם כתיב ואחריהם הולכים הולדות, אבל לענין מגרי ומגרית לא מגמר לן הא להם מידי, דהא בתרוייהו להם קרינא ביה, והוא מגרי והיא מגרית (קדושין סז.). **יכולין ממזרים ליטהר.** מפסול זרעם, שלא יהו בניהם ממזרים (שם סט.). **הולד עבד.** ואין ממזר דהא ולדה כמוה (שם). **שחררו נמצא בן חורין.** ומותר בישראלית (שם). **אני מצרי ראשון.** הוא עצמו נתגייר (סוטה ט.). **אשיא לבני מצרית שניה.** בת מגרית גיורת וגר מגרי, שהא היא שניה לגירות, כדי שיהא בן בני שלישי ורחוי לישא בת ישראל, דכתיב (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה', אשר הייתי משיא לבני מגרית דאשונה, היה בן בני שני מצד האם, דאמר בנים אשר יולדו להם, הלך אחר פסולן, מעיקן לית ליה הא דאמר בברכות (כח.) שהעמודים והמגרים מותרין לבא בקהל שבכר עלה סנחריב וגלבל את כל האומות, והכל נמי קתני בתר דהך מילתא בתוספתא דקדושין אמר לו ר"ע מניין טעית שבכר עלה סנחריב וגלבל כו' (סוטה ט.). **רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה.** דכי אמרינן וולד חטאת למיתה אזל, היינו היכא דמפרישם חטאתו ונתעברה וילדה, דהלכה למשה מסיני נינהו ממש חטאות מתות ובהכי גמירי לה דמתה, אבל

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' יט סמג לאוין קיב טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ג:
פד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
פה ג מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעי' ד:
פו ד מיי' שם פט"ו הלכה ד סמג לאוין קיז טוש"ע שם סעיף כ:
פז ה מיי' שם פי"ג הלכה כ סמג שם קיב קטו טוש"ע שם סעיף ו:
פח ו מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו:
פט ז מיי' שם הלכה ה:
צ ח מיי' שם הלכה ח:
צא ט מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קטו טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ו:
צב י מיי' פ"ג מהל' מקואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן קלח סעיף ח:

תוספות ישנים

מצרי שני במאי יטהר. וא"ת יש ממזרת ח)תשיעית דאיכא מ"ד לקמן ממזרת לאחר עשרה דורות ומתרת וא"כ כי יש ממזרת תשיעית תהיה בתו כשרה ט)כי עשירית תהיה וי"ל דמלתא דלא שכיחא הוא שיהיו כל כך ולשיפרו ויכבו עד עשרה דורות דאינם כל כך יהודים ואי אינם יהודים כל כך לא חיי ועוי"ל דהתינח הכא כשרה לאחר עשרה דורות אבל הכא שמא לא יוכשר הא לא אמר לקמן אלא ממזרת דמותרת לאחר עשרה דורות אבל יוכשר: **מצרי שני שנשא** מגרית ראשונה בנה שלישי הוי דהא דאמרינן לעיל הלך אחר פסוליהם היינו דוקא בעמוני ומגרי שנשא בת ישראל או איפכא אבל בעם אחד לא אחייי לעיל: לרישך בי עמודי פ"ה אביי שהיה לפני רבי יוחנן ומיתה דלא מלינו שעלה אביי לארץ ישראל. ונראה דר"ל לרישך רבה שהיה רבו של אביי והוא למד לפני ר' יוחנן כדאיתא פרק שני דייני גזלות שאלה אליו אחיו של רבה יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואפשר שעלה ללמוד בפניו: **משום דר' יצחק** דאמר ר' יצחק [ד"ת] רובו ומקפיד עליו וכו' חס אינו מקפיד ואע"ג דאמרינן התם (ערובין ד:) גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד מ"מ איכא למימר דמשום מעלת גירות אוקמוה רבנן אדאורייתא:

ח) בתוס' הכא"ש כתוב עשירית וכן לקמן. ט) לפי ההערה לעיל מהתוס' הכא"ש ל"ל אחרי עשירית.

מוסף רש"י (המשך)

אי אפרשם מעוברת שתיב עובר כבהמה אחרת ומיילא עליה קדושה בגופי נפשיה והויא ליה כמפרישם שתי חטאות באחריות דמתכפר בשאחו שילקה והשניה תרעה (תמורה י. וכעי"ז שם כה. ומנחות פא.). **קרקפנא.** בעל הגולגולת, כלומר אדם חשוב (ערובין כב:). **ביני**

הערל פרק שמיני יבמות

והא אמר רב להנא בו׳ אבל בולו חוץ. אע״ג דלא מקפיד והכא כולו הוא מכוסה: **דהיינו רביעיה.** ולאו חלילה היא: **באומות.** בשבע אומות לענין לא תחיה כל נשמה[1] הלך אחר הזכרים וכדמפרש לקמן: **נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם.** לענין יוחסין וכדמפרש: **נאחד מן האומות.** שאינו משבעה אומות ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה: **שאתה רשאי לקנותו בעבד.** ואי אתה מצווה להמיתו דשדינן ליה בתר אבוה: **מ״ל מבני התושבים.** שבאו מאומות אחרים ונעשו אבותם תושבים במקומכם: **מן הנולדים בארצכם.** שאתם מארצכם שנולד במקום אחר שאתם אומות מאר אומות ואח״כ בא לגור אצל אביו בארצכם. דרך אשה להיות במקומה ודרך איש לגלות הלכך הנולדים בארץ ודאי אמו משבעה אומות אבל הנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר אומות ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני: **אילימא במלרי שבשאר עמונים.** וקאמר דשדינן זרעם אחר האב דאפילו ילדה נקבה אסורה עד ג׳ דורות ולא שדינן לה בתר אמה למישרייה לאלתר דעמוני ולא עמונית: **מאי פגום שבשניהם איכא.** דאמאם דשניהם פגומים אלא שזה פגום מזה הא עמונית לא פגומה מידי דעמוני כתיב[2] ולא עמונית: **אלא בעמוני שבשאר מלרים.** דשניהם פגומים דמלרית ראשונה אסורה: **אי זכר הוא.** אם יולד להם זכר: **שדייה בתר עמוני.** ואיסור לעולם: **ואם נקבה היא שדייה בתר מלרים.** ותהיה מלרית שניה ואסורה לישראל ולא תשדייה בתר עמוני לאיסתרויי לאלתר משום עמונית: **מתני׳ נחיים.** גבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם עבדים לחוטבי עצים ושואבי מים: **גמ׳ גמר עשירי עשירי מעמוני.** בספריא[3] מה עשירי האמור בעמוני עד עולם אף עשירי האמור בממזר עד עולם הלכך מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן כו׳: **מעשירי ואילך.** דעד עשרה דורות דאיסורא[4] (בגופיה) דממזר כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר מוס זר משמע[5] ואפילו נקבות אבל מעשירי ואילך דאיסורא בג״ש דעמוני ומואבי ליף דהא לאו בממזר כתיבא הלכך היתירא נמי לנקבות מייה ליף דאמר דון מינה ומינה כדלקמן: **הא כמאן דאמר דון מינה ומינה.** פלוגתא דר׳ אליעזר ור׳ יהושע בהעור והרוטב (מולין קכ:): **דון מינה ומינה.** כי גמרינן מילתא ממילתא בג״ש גמרינן לה כולה מילתא מינה: **דון מינה ואוקי באחרת.** למאי דאריכי גמרינן למאי דלא אריכינן מוקמינן באחרת. והכא מאי גזרה שוה איכא בממזר לא כתיב עד עולם ובעמוני ומואבי כתיב[6] עד עולם וילפינן ממזר מעמוני בג״ש כדתני בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמר למטה עשירי מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם: ר״ל סבר כמאן דאמר דון מינה ומינה מה להלן עד עולם אף כאן עד עולם ומינה מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא איצטריכו לן למילף בג״ש: ומנא דידן סבר לה כמ״ד דון מינה ואוקי באחרת דון מינה מה להלן עד עולם אף ממזר עד עולם ואוקי באחרת כדמעיקרא י׳ דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מוס זר הכי נמי עד עולם דמייתינן בג״ש אחד זכרים ואחד נקבות. כך שמעתי וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר: **מי יתן לי דור שלישי.** כלומר דבר שאי אפשר הוא: **לא חיי.** שלא יטמעו כשריס בדורותיו: **ממזר דידיע.** לכל בברור חיי הוא ודורותיו דלא מיטמעי ביה: **דלא ידיע.** כלל לא חיי אפילו הוא שלא ישא כשרה: **דידיע ולא ידיע עד פגם דרי.** דזהירי אינשי חיי טפי לא חיי דכיון דלאו דבר ברור הוא משתכחא מילתא: **דוד גזר עליהן דדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה.** כלומר אינם רשויין לבא בקהל: **אינם מתהלל במתם שקר.** שפוסק ואין נותן גורם לעצירת גשמים: כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח כדכתיב **ביהושע** (ט) ולא יכרת מכם חוטבי עצים ושואבי מים לבית אלהי: **קבבע.** הקדוש ברוך הוא בכבוד שאול שלא נספד כהלכה והדר קתבע בפורענותיה דשאול אשר המית כו׳: **באשר משפטו.** במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל לדקותיו: תריסר

מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו. סתמא בעו מייה והשיב להם כן ואם היה בידוע היה משיב להם דמותרת דסבירא ליה לרבי אליעזר דון מינה ומינה בפרק העור והרוטב (מולין דף קכ:) ולא רצה לגרר להם תשובתו שכן היה דרכו לדחות עצמו מן הסוגיא כדאשכחן בפ׳ היסן (סוכה דף כח.): מרמוני

והא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ שאני עובר דהיינו רביתיה כי אתא רבינא א״ר יוחנן[6] באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם באומות הלך אחר הזכר כדתניא[3] מנין לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד שנאמר[1] וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו יכול אפי׳ אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת״ל[1] אשר הולידו בארצכם מן הנולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם: נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם: במאי אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום שבשניהם אית בה ג)[2] עמוני ולא עמונית[3] אלא בעמוני שנשא מצרית אי זכר הוי שדייה בתר עמוני אי נקבה הוי שדייה בתר מצרית: **מתני׳** [4]ממזרין [5]ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות: **גמ׳** אמר ריש לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף [3]עשירי [2]עשירי מעמוני ומואבי מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות אי מה להלן מיד אף כאן מיד כי אהני גזירה שוה מעשירי ואילך והאנן תנן ממזרים ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות לא קשיא הא כמאן דאמר דון מינה ומינה הא כמאן דאמר[7] דון מינה ואוקי באתרא שאלו את רבי אליעזר ממזרת לאחר עשרה דרי מהו אמר להם מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו אלמא קסבר ממזרא לא חיי וכן אמר רב הונא ממזרא לא חיי והא אנן תנן ממזרין אסורין ואיסורן איסור עולם אמר רבי זירא לדידי מפרשא לי מיניה דרב יהודה דידיע חיי דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע עד תלתא דרי חיי טפי לא חיי ההוא דהוי בשבבותיה דר׳ אמי אכריז עליה דממזרא הוה בכי ואזיל אמר ליה חיים נתתי לך אמר רב חנא בר אדא [6]נתינים דוד גזר עליהם שנאמר[4] ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו׳ מאי טעמא גזר עלייהו דכתיב[5] ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי עבודת כוכבים יש בכם דכתיב[6] ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו׳ בדקו ולא מצאו שניה אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב[7] וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו׳ בדקו ולא מצאו שלישית אמר להם שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתיב[8] נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר בדקו ולא מצאו אמר אין הדבר תלוי אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה׳ מאי היא אמר ריש לקיש ששאל באורים ותומים מאי משמע א״ר אלעזר אתיא פני פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה׳ וכתיב התם[9] וישאל לו במשפט האורים לפני ה׳[5] ויאמר ה׳ אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים אל שאול שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים וכי היכן[10] מצינו בשאול שהמית הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר ריש לקיש מאי דכתיב[10] בקשו את ה׳ כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד שאול נפקו להו תריסר מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם: ר״ל סבר כמאן דאמר דון מינה ומינה מה להלן עד עולם אף כאן עד עולם ומינה מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא איצטריכו לן למילף בג״ש: ומנא דידן סבר לה כמ״ד דון מינה ואוקי באחרת דון מינה מה להלן עד עולם אף ממזר עד עולם ואוקי באחרת כדמעיקרא י׳ דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מוס זר הכי נמי עד עולם דמייתינן בג״ש אחד זכרים ואחד נקבות. כך שמעתי וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר: **מי יתן לי דור שלישי.** כלומר דבר שאי אפשר הוא: **לא חיי.** שלא יטמעו כשריס בדורותיו: **ממזר דידיע.** לכל בברור חיי הוא ודורותיו דלא מיטמעי ביה: **דלא ידיע.** כלל לא חיי אפילו הוא שלא ישא כשרה: **דידיע ולא ידיע עד פגם דרי.** דזהירי אינשי חיי טפי לא חיי דכיון דלאו דבר ברור הוא משתכחא מילתא: **דוד גזר עליהן דדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה.** כלומר אינם רשויין לבא בקהל: **אינם מתהלל במתם שקר.** שפוסק ואין נותן גורם לעצירת גשמים: כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח כדכתיב **ביהושע** (ט) ולא יכרת מכם חוטבי עצים ושואבי מים לבית אלהי: **קבבע.** הקדוש ברוך הוא בכבוד שאול שלא נספד כהלכה והדר קתבע בפורענותיה דשאול אשר המית כו׳: **באשר משפטו.** במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל לדקותיו: תריסר

עין משפט נר מצוה

צג א מיי׳ פ״ט מהל׳ עבדים הלכה ג סמג עשין רכ:

צד ב מיי׳ פי״ב מהלכ׳ איסורי ביאה הל׳ כא טוש״ע אה״ע סימן ד סעיף ז:

צה ג מיי׳ פט״ו מהלכ׳ איסורי ביאה הל׳ כא סמג לאוין קיז טוש״ע שם סעיף ח:

צו ד מיי׳ שם פי״ב הלכה כב סמג שם טוש״ע שם:

תוס׳ חד מקמאי

אר״ל ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף עשירי עשירי מעמוני מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות. אי מה להלן מיד אף כאן מיד כי גמירי [ג״ש] מעשירי ואילך ולית הלכתא כר״ל דס״ל דון מינה ואוקי באתרא אלא כסתם מתני׳ דתנן ממזרים נתינים אסורים ומסיק דאסור לעולם אחד זכרים ואחד נקבות:

מוסף רש״י

באומות הלך אחר הזכר. אינם ואפילו הכאים מבני אומות כדלקמן (קדושין סז.). **נתגיירו.** דיש קדושין ואין עכיה (שם). **מנין לאחד מן האומות.** שבעולם שאינן מן אומות של ארץ ישראל, שאמר הכתוב עליהם לא תחיה כל נשמה (שם סז:). **שבא על הכנענית.** שיהא (צ״ל שהיא) בכלל לא תחיה, והוא הדין לחוות ולינוקות אלא שכולם נקראין על שם כנעני, דכתיב ארץ כנען (שם). **והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד.** דשדינן ליה בתר זכר ומותר לאותיהם (שם). **וגם מבני התושבים** וגו׳. ועיין מגיה כתיב ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאלה הגויים אשר סביבותיכם, שאינן מן אומות, מהם תקנו עבד ואמה, וסמיך ליה וגם מבני התושבים, כלומר ולא משאר אומות לבדם שאין בהם מערבוב שבע אומות, אלא אף מבניהם שמולידים אותם תושבין הבאים לגור עמכם ומולידין מן הכנעניות, מהם תקנו (שם) וגם מבני התושבים, כל תושב, הייני שבא ממקום אחר ומתישב כאן, וקאמר קרא שמותר לקנות מבניהם אשר יהיו להם מבנות אלכך (סוטה ג:). **מן הנולדים בארצכם.** בניהם הנולדים בארצכם, והם בני התושבים, דהייני אחרים שנשאו בארצכם נשים אתה רשאי לקנות (שם) אשר הולידו בני שאר אומות מבנות ארצכם, שלידתן בארצכם דהייני אימותיהם (קדושין סז:). **ולא מן הגרים בארצכם.** ולא מן הבנים הנולדים לבני ארצכם ממקום אחר מבנות שאר אומות והביאום לביתם לגור שם (סוטה ג:) שהולידו בני ארצכם במקומות אחרים מבנות שאר אומות ובאו הבנים לגור כאן אצל אבותם, ובאמרת הבנים גרשין ולא מן הכנעניים שבארצכם, כלומר שנולדו מן הכנעניים (קדושין סז:). **דון מינה ומינה.** כל דבר שאתה למד מחבירו, בגזרה שוה או בהיקש, הוי למד ממנו בכל דבריו (זבחים צא: וכעי״ז ב״ק כה: וחולין קכ:) לכל דבריה נלמוד ממנה מאחר שעיקרו של דבר למדתי מחבירו אף לכל דבריה נלמוד ממנה (סנהדרין עה:

מסורת הש״ס

1) קדושין סז., **2)** ג״ז בסוס: סוטה ג:, **3)** [נעיל סט. וש״נ], **4)** [נ״ק כה: סנהדרין עה: שבועות לא. זבחים סט. קז. מולין קכ: נדה מג:], **5)** [עי׳ תוס׳ לקמן עט. ד״ה ומתיים ותוספות כתובות כט. ד״ה אלון], **6)** ב״ק קיט., **7)** [דברים כ], **8)** [דברים כג], **9)** [תנא כג ג], **10)** [רש״ל מ״ז], **11)** [נעיל עו:], **12)** [דברים כג],

---

תורה אור השלם

1. וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה:

ויקרא כה מה

2. לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ עַד עוֹלָם:

דברים כג ד

3. לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְיָ: דברים כג ג

4. וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם מִיֶּתֶר הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה: שמואל ב כא ב

5. וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֲמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים:

שמואל ב כא א

6. (טז) הַשְּׁמֹרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: (יז) וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם:

דברים יא טז-יז

7. וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים וּמַלְקוֹשׁ לוֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הִכָּלֵם: ירמיהו ג ג

8. נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר: משלי כה יד

9. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה: במדבר כז כא

10. בַּקְּשׁוּ אֶת יְיָ כָּל עַנְוֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ בַּקְּשׁוּ צֶדֶק בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף יְיָ: צפניה ב ג

מוסף רש״י (המשך)

וכעי״ז שבועות לא.). **דון מינה ואוקי באתרא.** דון עיקר הדבר ללמדו מחבירו, אבל לשאר דבריו שאתה מועלת דיעו מפורש בו ואתה יכול ללמוד מייה ומיה, דבר מדבר ואינך צריך ללמד מחבירו, הטעמידנו במקומו ואל תשוויהו לחבירו (סנהדרין עה:) כלומר לאחר שלמדתו משם והבנתו לכאן הטעמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים בו (שבועות לא.) מה שהדבר צריך ללמוד מחבירו, שאין יכול ללמוד מגופו, ילמד מחבירו, ולשאר דברים שאתה יכול ללמד מגופו הטעמידהו על מקומו (זבחים צא: וכעי״ז חולין קכ:). **שהיו מספיקין להם מים ומזון.** שהמית כהני נוב שהיו מספקין מים ומזון לגבעונים, שהגבעונים היו משמשין למזבח חוטבי עצים ושואבי מים (ב״ק קיט.).